

עלים

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה שלום

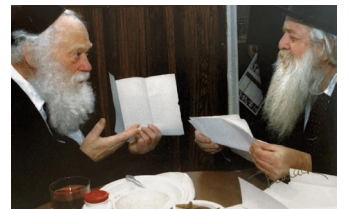
אברהם הקדים המתנות להצלת הנפש
ע"פ ספר תפארת שמואל, ח"ב עה"ת מלאים אהבת התורה ויראת ה' ועיניו בין אדם לחבירו, מורן שר התורה הגאון רבי שמואל בירנבוים זצוק"ל

למען ייטב לי בעבורך וחייתה נפשי בגללך (בראשית יב, ג)

ופירש רש"י, למען ייטב לי בעבורך - יתנו לי מתנות, ע"כ. וצ"ע, היתכן שבמצב כזה שהיתה סכנה שפרעה יקח את שרה לאשה ויהרוג את אברהם, שידבר לשרה איך ינהגו כדי שיקבלו מתנות. ועוד צ"ב וכי המתנות חשובות יותר מן החיים, שאברהם מקדים "למען ייטב לי בעבורך", היינו המתנות, ואח"כ "וחייתה נפשי בגללך", היינו הצלת נפשות.

וי"ל שמזה גופא אנו רואים את מדרגת האמונה והבטחון של אברהם אבינו, שהלך בציווי ה' של "לך לך" [ובפרט שידע שכל הליכתו למצרים היתה חלק מנסיון ציווי ה' של לך לך מארצך], ובטח שלא יאונה לו ולשרה שום רעה, לא מפרעה ולא משום סיבה אחרת. והקב"ה הרי הבטיחו בכל הברכות ובעשירות, "ושומר מצוה לא ידע דבר רע", וממילא לא פחד כלל מפרעה, וידע שאדרבה, ירידתו למצרים היא רק המשך לברכה שיתפרסם שמו ויתעשר משם. וכל הטעם שביקש משרה "אמרי נא אחותי את", היה רק כדי למעט מלסמוך על ניסים גלויים, וכדאיתא בחז"ל (שבת נג:): "כמה גרוע אדם זה שנשתנו לו סדרי בראשית", ולפיכך רצה למעט בנס, ולא מפני שבאמת פחד על חייו.

ולמדנו מכאן יסוד גדול בשלום בית, שאע"פ שיש הרבה דרכים למקום להעשיר את אברהם אבינו, מ"מ רצה שיתנו לו מתנות כדי לכבד את שרה, ולכן אמר לה מתחילה "אמרי נא אחותי את", כדי שיתגלגל שכל ההטבה והעשירות יהיו ממנה, "למען ייטב לי בעבורך", כי זה היה חשוב אצלו עד מאוד, שתרגיש שהעשירות באה בגללה. ורק אח"כ אמר "וחייתה נפשי בגללך", כי על הסכנה באמת לא חשש.

והיינו מה שאמרו בגמ' ב"מ (נט.) "וא"ר חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר ולאברם הטיב בעבורה, והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו". וזהו מה שאמר אברהם "למען ייטב לי בעבורך", שכל הצלחתו במצרים תהיה רק בזכותה, ואברהם הדגיש בפני שרה הכרה זו כדי להחשיבה.

וכיון שאשתו של אדם היא ה"עזר כנגדו", צריך אדם להכיר לה טובה על כל מה שהיא

continued on page 2

עלה אהבה

ברית אהבה בין השי"ת ובין בני ישראל
ע"פ הקדמה לספר מבואי הוצאה, ביאורי סוגיות בעניני מלאכת הוצאה מהרב אברהם יהודה זויס שליט"א

וְאֶתְנֶה כְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ (בראשית יז, ב)

ומפרש רש"י 'ברית של אהבה, וברית הארץ להורישה לך על ידי מצוה זו. ודברי רש"י צ"ב, דהא לא אשכחנא בקרא אלא ברית הארץ (להלן פסוקים ז-ח), אבל ברית של אהבה מנא ליה.

וראיתי בספר 'משלחן רבי אליהו ברוך' (בראשית יז, ב) שמפרש באופן נפלא. דהנה מצינו בנוסח התפילה בכמה מקומות דהשבת ניתנה לישראל 'באהבה', האחד בתפילת שחרית של שבת 'כי לישראל עמך נתתו באהבה', וכן בתפילת יו"ט, שאם חל בשבת מוסיפין תיבת 'באהבה' בכמה מקומות, וצ"ב היכן מצינו שנתחדה שבת מכל המועדות שניתנה באהבה דיקא. וביאר, שענין אהבה נלמד מלשון הכתוב (שמות לא, יב) 'אך את שבתותי תשמורו כי אות היא ביני וביניכם', וכן כתיב (שם פסוק יז) 'ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם', ולשון ביני ובינך בעלמא מכוון על דברים המיוחדים בין שנים שאין אחר זולתם שייך בזה, והתייחדות הוא ענין של אהבה, והוא על דרך 'דברים שבינו לבניה' בין איש לאשתו שהוא ענין של אהבה. ועל ענין זה אומרים בתפלת שבת, 'ולא נתתו ה"א לגויי הארצות וכו' וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים', שזה הייחוד ד'ביני וביניכם', ועל כן מסיים 'כי לישראל עמך נתתו באהבה'.

ועפ"י הנ"ל מבוארים היטב דברי רש"י בפרשתנו, שפירש הפסוק 'ואתנה בריתי ביני ובינך' שהוא ברית של אהבה, דביני ובינך מורה על אהבה, וזהו ענין הברית.

והנה כתב הרמב"ם (פ"ל מהלכות שבת הט"ו) וז"ל, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה וכו', עכ"ל. ומשמע דמשום ששבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו, לפיכך שבת ועבודה זרה שקולין, וצריכין לבאר מהו הנתנית טעם בזה.

ויש לבאר, דהנה כתיב בפרשת נביא שקר (דברים יג, ב-ד), שנביא האומר לעבוד עבודה זרה, הרי זה נסיון מאת ה' 'לדעת הישכם אהבים את ה' אלקיכם'. והביאור, שמי שאהבת ה' בוער בקרבו והוא מתייחד עם הקב"ה, וכנ"ל דהתייחדות היא ענין של אהבה, לא יקבל שום נביא האומר לו 'לך עבוד עבודה זרה', שאהבת ה' הבוררת בו לא תניח להתערב שם שום שיתוף של אלהים אחרים בתוך הייחוד עם השי"ת. וזהו שאמר הכתוב שבזה אנו נבחנים 'לדעת הישכם אהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם'.

ועפ"י מבוארים היטב דברי הרמב"ם, דענין של אות שבין הקב"ה ובינינו מורה על אהבה שבינינו וכנ"ל, וענין של אהבה הוא ענין של התייחדות המחייב הרחקה מעבודה זרה, לפיכך המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה, שעוקר האהבה וההתייחדות שבין הקב"ה לישראל.

הזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
6:32	ג' כוכבים קטנים	9:24	ס"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק)	5:32	הדלקת נרות	1:11	מנחה גדולה
7:02	ע"ב דקות	10:05	ס"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	5:47	איסור מלאכה (בשעה ד')	3:15	ט' שעות (להתחלת סעודה)
7:12	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	10:57	ס"ז תפילה גר"א וגר"ז	5:50	שקיעת החמה	3:41	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
7:20	חצות הלילה (למלה מלכה)	12:40	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	6:40-7:40 (וי"א 6:57-7:57)	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	5:11	פלג המנחה (מג"א לפי אופק - לחומרא)
8:24/9:06	סוף זמן קר"ש יום ראשון EST	5:49	שקיעת החמה	6:29	צאת ג' כוכבים (לקר"ש לפני הסעודה)	5:20	חצי שעה קודם שקיעה (סימן רנו)

לכבוד גליון עלים שיוצא לאור ע"י מכון עלה זית

הנה בימי בין הזמנים ראיתי גליונכם החשוב, ונהנית ממרחב הענינים שדנו בהם בהיקף, ותזכו להמשיך להנות ציבור הלומדים בזה וע"י הוצאות הספרים ברוב פאר והדר.

והנה ראיתי בלוח הזמנים שנערכו שם בדקדוק, שנרשם שם זמן ט' שעות בע"ש, וכתב שם דהוא זמן התחלת סעודה, אמנם נראה להעיר, שהמשנ"ב (בסי' תעא סק"א) כתב, שאם יודע שימשך סעודתו בתוך שעה עשירית, לא יתחיל לאכול אפי' קודם תשיעית, א"כ אי"ז מדוקדק שתשע שעות הוא זמן התחלת סעודה, אלא שצריך להתחיל לפני זה באופן שיכול לגמור עד שעה עשירית. ואכן אם התחיל בהיתר אין צריך להפסיק. [ועיין בשו"ע הרב (סי' רצא בקו"א או' א) שביאר, שמה שאסרו להתחיל קודם שעה תשיעית אם לא יגמור בזמן, הוא דוקא כאן כשיסוד האיסור באכילה מחמת עצמה כדי שיאכל לתיאבון, אבל באיסור חצי שעה סמוך למנחה לא גזרו כלל אם מתחיל לפני זמן סמוך למנחה].

בברכה, *אברהם הכהן קאהן*

תגובת הרב משה ברוך קופמאן: במה שהעיר הגאון רבי שלמה כהן שליט"א על מה שקבעתי בלוח הזמנים שעה עשירית לזמן התחלת סעודה, וציין לדברי המשנה ברורה (בסימן תעא סק"א) שכתב דאפילו קודם שעה תשיעית אין להתחיל, אם יודע שתמשך סעודתו בתוך שעה עשירית, והוא מדברי המג"א (שם ס"ק א). אשר לפי"ז אין תשע שעות זמן 'התחלת' סעודה, אלא צריך להתחיל לפני זה באופן שיגמור בשעה עשירית. ורק אם התחיל בהיתר אין צריך להפסיק.

יפה העיר מעלתו. אבל באמת צ"ע דברי המג"א והמשנה ברורה, דבפשוט מבואר בגמ' פסחים (ק, ב) דמתחילין עד ההיא שעתא. וכנראה שכבר העיר הפרי מגדים על המג"א בזה. וכן ראיתי למעלה בקודש בשו"ת מהרי"ל (בסימן נו) דברים מפורשים, שכתב לענין סעודת פורים ביום ו' שמתחילין בהיתר קודם סמוך למנחה דקיימא לן לדברי הכל שרי, ואפילו לבה"ג דפסק כרבי יהודה בע"ש להתחיל היינו סמוך למנחה, אבל קודם ט' שעות אפילו לרבי

יהודה שרי כדקתני ושויין שמתחילין וכו' ורבי יהודה היה שם ופירש במדרכי ושויין שמתחילין קודם ט' שעות אפילו לא יגמרו עד אחר ט' שעות ע"כ. והרי נראים הדברים ק"ו ומה סעודת פורים שהיא סעודה גדולה סבירא ליה דסגי בהתחלה כ"ש בסעודה רגילה בערב שבת.

ומחומר הקושיא אפשר לומר דשאני ערב פסח דחיישינן טפי כיון דקיי"ל כרבי יהודה לענין ערב פסח, לכן מחמירים המג"א והמשנ"ב שיגמור בט' שעות. אבל בערב שבת דמעיקר הדין קיי"ל כרבי יוסי דאוכל עד שתחשך ורק מצוה להמנע מט' שעות, סגי בהתחלה לחוד.

ומדברי הרה"ג שליט"א שציין לדברי המג"א בהלכות פסח דצריך לגמור קודם שעה עשירית, נתעוררתי דאפשר למצוא מקור למה שכתבתי בעלים (גליון פרשת משפטים) ישוב למנהג יוצאי אשכנז שממתינים רק ג' שעות בין אכילת בשר לחלב, וכבר דשו ביה רבים לדעת מה זה ועל מה זה. ואולי י"ל ע"פ דברי הכלבו בהלכות שבועות, דיסוד ההמתנה בין סעודה לסעודה הוא מחמת שעדיין שבע מהבשר, ואחר העיכול מותר, וכן הבאתי מדברי כרתי ופלתי דכן משמע בדבריו דיסוד שיעור דשעה אחת או שש שעות תלוי בשיעור עיכול. והרי כאן רואים דבג' שעות כבר יש לו תיאבון, א"כ כבר נתעכל המזון והוא הדין שחשוב כסעודה אחריו.

ואסיים במילתא דתמיהא, אשר מצינו היום שיש שקובעים עצמם לאכול סמוך ונראה לשבת, וקוראים לזה 'טועמיה' ואוכלים שם כל מאכלי שבת

עד שישבעו ויתענגו. ומחמת זה אין אוכלים סעודת ליל שבת בתיאבון. והוא דבר תמוה לקרא לזה בשם 'טועמיה', אשר יסודו לכבוד השבת לידע אם המאכלים טובים, והכא הוא היפך טועמיה, שעל ידי אכילה זו ממעטים בכבוד שבת. ועי' בגמ' גיטין (לז, ב) שמצינו עונש חמור באלו שקבעו עצמם לסעודה בערב שבת. וכבר הזהיר המשנה ברורה (בסימן רמט) שאפילו קודם ט' שעות אין לאכול כדי שביעה אם עי"ז לא יאכל לתיאבון. על כן החכם עיניו בראשו ויקיים 'טועמיה' כפשוטו - טעימה בעלמא ולא אכילה גדולה, ואז "חיים זכו".

הרקע ל'לך לך' מתפרש ע"פ דרכו של הרשב"ם

בתחילת פרשת לך לך, העיר הרמב"ן ש"זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקדוש ברוך הוא עזוב ארצך ואיטיבה עמך טובה שלא היתה כמוהו בעולם, מבלי שיקדים שהיה אברהם עובד אלהים או צדיק תמים", עיי"ש בכל דבריו ע"פ דרכו.

ויש ליישב באופן אחר עפ"י הרשב"ם בריש בראשית, שביאר שכל פרשת הבריה בתחילת בראשית, משה רבינו אמר אותה לישראל בהר סיני, כדי לפרש את מאמר השי"ת במתן תורה "זכור את יום השבת לקדשו וגו' כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי", עיי"ש שביאר לשון הכתוב ע"פ זה. ועולה מדבריו יסוד, שבהרבה מקומות לשון הכתוב אינה כללית, אלא היא ניתנה כפי ידיעותיהם ומצביהם של השומעים הראשונים.

וי"ל דה"ה הכא, לא הוזקק הכתוב להציג לנו מי הוא אברהם שגילה את מלכות ה' בעולם, שכל זה היה ידוע לבני ישראל יוצאי מצרים. וכמו שציווה הקב"ה למשה לאמר להם 'ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם' (שמות ג, טו). ומצאתי עצם הענין בדברי הגר"צ הופמן (בראשית, ה' נצח תשכ"ט, עמ' ר"ה): "אך אם נשאל כיצד זה שאין התורה רומזת כלל מדוע נבחר דוקא אברהם על ידי ה' וכו'. הרי שיש לענות וכו' שמו וגדולתו של אברהם אינו היו ידועים לדור מקבלי התורה במידה רבה כל כך עד שלא היה כל צורך להכיר אותם להם על ידי תיאורים של ימי נעוריו או זכויותיו".

אברהם קאהן

continued from page 1 עושה בשבילו, ולהכיר שהצלתו בתורה או בפרנסתו באה בעזרת אשתו. וממילא

אפילו בהכנת המאכלים שהיא מכינה בשבילו, צריך להרגיש הכרת טובה, שמזה היה לו הכח להצליח בעבודתו של משך היום. וכן בכל עניניו יכיר לה טובה ולומר לה שהצלתו באה "בעבורך", ושהברכה בביתו הוא על ידה.

והשבר הגדול בשלום בית ר"ל הוא אם אחד מבני הזוג חושב שיכול להצליח בלי עזרת השני, ואין היא עזר לו, וגרוע מזה ישנם שחושבים שהאשה לא רק שאינה עוזרת אלא גם מפריעה לו בהצלחתו, וזה חורבן שלום הבית הכי גדול ששייך. וכן הדבר בנוגע לאשה, שהיא צריכה לדעת לכבד את בעלה ולהכיר לו טובה. שעיקר השלום בית בא כשכל אחד מכיר מעלות השני ומכבדו בשביל זה.

מסופר על הגאון ר' שלמה היימן זצ"ל, שהיה מגדולי ראשי הישיבה ומרביצי התורה בברנוביץ, ואח"כ באמריקה ביישיבת תורה ודעת, שלא השאיר זרע של קיימא ל"ע, ואשתו הרבנית היתה הולכת בלילות לאירועים ותחנונות לאסוף כספים עבור משפחות ואנשים נצרכים. וכאשר היתה חוזרת לביתה בשעות המאוחרות, היה בעלה הגאון מכין לה כוס תה, והיו יושבים יחד לספוד את הכסף שאספה, ועשו סדר להפריד בין השטרות הגדולים ובין המטבעות וכו'. והיה אומר לה כמה הכרת הטוב יש לו עבור עבודתה, כי הוא היה עסוק כל היום בלימוד ובהרבצת תורה, ולא היה לו הזמן הדרוש לעסוק כל כך גם בעשיית חסדים, ובה שהיא עשתה זאת ואשתו כגופו, יש לו חלק בעבודתה, ולכך הכיר לה טובה.

המקום הראשון שהחזיק בו אברהם אבינו בארץ ישראל היה עיר שכם, כמו שכתוב בפרשתנו (יב, ו) "ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם" (ראה רמב"ן שם). וצריך להבין מה טיבה וענינה של עיר שכם, כי מצד אחד מצינו בה כמה מעלות טובות, אבל מאידך מצינו שהוא מקום מוכן לפורעניות, כדלהלן:

מעלות טובות א ראשית קנין ישראל בארץ - כאמור, שכם היה המקום הראשון של עיר שכם בארץ ישראל שהחזיק בו אברהם. וכתב הרמב"ן (יב, ו) שזה מעשה אבות סימן לבנים, כי "נרמז לו מזה כי בניו יכבשו המקום ההוא תחלה [-במעשה דינה] קודם היותם זוכים בו, וקודם היות עון יושב הארץ שלם להגלותם משם".

הרמב"ן חוזר על ענין זה בעוד שני מקומות בספר בראשית: א. בפרשת וישלח כשחזר יעקב אבינו מחוץ לארץ, הלך תחילה לעיר שכם, וקנה שם חלקת השדה (לג, יח-ט), ופירש הרמב"ן (שם) שהקדים לקנות בשכם לפי שמעשה אבות סימן לבנים, וכנ"ל. ב. בפרשת ויחי (מח, כב) נתן יעקב אבינו ליוסף את שכם, ופירש הרמב"ן (שם) "כי אין ברשות יעקב בארץ רק שכם אחד, שאין בידו לגזול מאחד מבניו את נחלתו". כלומר שרק שכם קניו לו ויכול ליתנו ליוסף, מה שאין כן שאר הארץ עדיין לא נכבשה.

ב מקום בשורת ירושת הארץ, ומרכז הארץ - בשכם נתבשר אברהם על ירושת הארץ (יב, ז), ופירש בספר 'נפלאות מתורת השם' דמשום הכי נתבשר אברהם דווקא במקום הזה, מפני שהוא ממוצע באמצע הארץ ממש, כפי הגבולות של נחלת הארץ הכתובים בתורה (עיי'ן מכות ט, א).

ג קבלת התורה - מיד בכניסת בני ישראל לארץ קבלו שבועת התורה על הר גריזים והר עיבל - הלא הוא שכם, כמבואר ברש"י בפרשתנו (יב, ו).

ד קבורת יוסף - שכם היא מקום קבורת יוסף הצדיק.

ה שם כבוד מלכותו - השפת אמת (פרשת לך, ליקוטים) הביא מזקנו החידושי הרי"ם ששכם היא אותיות שם כבוד מלכותו.

מקום מוכן לפורעניות מצד שני מצינו כמה דברים איומים ונוראים על עיר שכם:

א 'מקום מוכן לפורענות' - רש"י (וישב לז, יד) הביא מדברי חז"ל (סנהדרין קב, א) ששכם היא מקום מוכן לפורעניות וז"ל: "שם קלקלו השבטים [במכירת יוסף], שם ענו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד שנאמר (מלכים א יב) וילך רחבעם שכמה". ויש להוסיף שע"י חלוקת מלכות בית דוד נכשלו עשרת השבטים בעבודה זרה, ונתגלגלו הדברים עד שנחרב בית המקדש.

ב ג' עבירות חמורות - בגמרא (מכות י, א) איתא שבשכם שכיחי רוצחים. ובספר פרי צדיק (מאמר קדושת שבת מאמר ד) כתב דנמצא ששכם היה מוכן לג' ראשי העבירות: "עבודה זרה, כמו שנאמר הסירו אלהי הנכר וטמן תחת האלה אשר עם שכם. וגילוי עריות, שם עינו את דינה. ושפיכות דמים כמו, שאיתא (מכות י, א) דשם שכיחי רוצחים".

ג היסטוריה של עיר שכם - הגר"ח פלאגי (תנופה חיים, דברי הימים יג סימן י)

כתב דברים נפלאים על שכם וז"ל: "התייצבו וראו כי הם אמת ודבריהם אמת כמו שהביא בס' גדי מקולס דמקום שנעשה בו עבירה עושה רושם להיות מקום מוכן לפורענות וכו'. דהרי דינה דנטמאה עם שכם עשה חבורה במקום ההוא, ונגרר דמשכם גבוהו ליוסף, ושוב נחלק מלכות בית דוד משום וכו'. [אמנם רחבעם נתמנה למלך בשכם מפני שהם] טעו בדמיונם למצא פתח דהוא מקום גינות ופרדסים ומבועי מים טובים בריבוי, ומינוי המלך על מעייני מים הוא לסימנא טבא כדכתב הרמב"ם בהל' מלכים. אך מה יועיל זה דשורשו פתוח עלי מים, דיצא שכוו בהפסדו, דהמקום שורש פורה ראש ולענה".

וממשיך הגר"ח פלאגי לכתוב דברים נוראים על ההיסטוריה של עיר שכם: "ולא עוד אלא דמרון מהריק"א ז"ל [-הבית יוסף] וכל קדושי עמו החרימו שלא ידורו דירת קבע בשכם, משום שאר ארצות קדושות המפורסמות שיש בהם גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. ובזמנינו זה כמו ד' שנים יצא לישע ת"ח אחד מתושבי א"י והשתדל לסובב נתיבות כדי לעשות ישוב בשכם בביה"כ וטבילה ות"ת וכיוצא, ולא אסתייעא ליה מלתא, כי לקח אותו אלקים בעודו עסוק בזה, הוא היודע הנסתר, ובהדיה כבשי דרחמנא למה לך, עכ"ל".

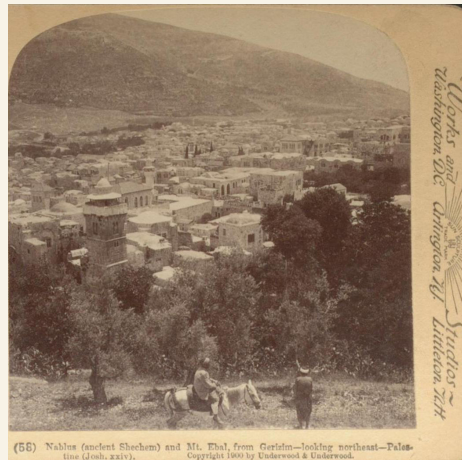
ומצאתי הובא בשם חוקרי היסטוריה (מוסף שבת' פרשת וישב תשס"ט, יתד נאמן - ארץ ישראל) "שאף פעם לא התקיימה בשכם קהילה יהודית משמעותית. המעט שכן התגורר בעיר סבל שם ואף פעם לא התפתח".

זה לעומת זה ומעתה הדבר תמוה, היתכן שהמקום עשה האלקים שהוא ראשית קנין ישראל בארץ, מקום קבלת התורה בשבועה, מקום קברו של יוסף הצדיק, היתכן שזה מקום המוכן לפורעניות.

ובפשוטו אפשר לומר ד'זה לעומת זה עשה האלקים', דמפני שהוא מוכשר כל כך לקדושה על כן יש בו גם סכנה גדולה, ודוקא על ידי התגברות על הרעה אפשר לבא לידי הטוב. אבל אכתי צ"ב מאי שנא שכם משאר עיירות, ומה הענין בזה.

ונראה להציע, דהנה מצינו שהאומות שישבו בארץ ישראל לפני כבישת הארץ היו מקולקלים במעשיהם יותר משאר כל אומות העולם (ויקרא יח, ג וברש"י שם), ולכאורה הוא פלאי, איך יתכן שדווקא בארץ הקדושה היתה השחתה יותר משאר כל העולם. ופירש השם משמואל (לך שנת תרע"ח) על פי דברי הזוה"ק "דמכל מה שהאדם בורח מהחיצוניות בא לעומתה בקדושה", ולפיכך כתב השם משמואל "בכוונה ובהשגחה מאת ה' היתה כזאת, למען יזכו ישראל בבירחתם מכל תועבותיהם ומנהגיהם".

אך יש מקום אחד בארץ ישראל שלא נתקיים בו ענין זה של התגברות החיצוניות קודם כבישת ישראל, והוא העיר שכם. כי רק בשאר חלקי הארץ נתמלאה סאתם של האומות לפני כבישת ישראל "כמ"ש רש"י על הפסוק "כי לא שלם עון האמרי עד הנה" (טו, ז), אבל שכם הוכבשה קודם שנתמלאה סאתם [כמפורש ברמב"ן יב, ו]. ונמצא שאי אפשר לישראל להעלות המקום ההוא לצד הקדושה בבחינת זה לעומת זה, אלא אם כן יפגשו תחילה בנסיגנות גדולים של עבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים במקום ההוא. ומשום כך נשאר המקום "מוכן לפורעניות". ונמצא שהבחינה של זה לעומת זה התקיימה בשכם ברשעותו של ישראל, שהם עצמם נפגשו בצד הרע והם עצמם צריכים להתגבר עליו.

continued from page 2

מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה עליה מורא ממנו ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך וכו' ע"ש. והעצה והדרך להשיג דבר זה, היא לעשות את כל ההשתדלות להראות לה את חביבות וחשיבות לימוד התורה, ושהוא דבק בה הלכה למעשה, ואף כשהוא עייף או עסוק, הולך ועוסק בתורה. ובזה היא תראה את חשיבות בעלה, שאינו מאבד את הזמן על דברים של מה בכך. ובפרט בזמנינו שהאשה מסוגלת לעשות הרבה דברים שהיו רגילים להעשות ע"י האנשים, כגון לצאת לעבוד כל מיני עבודות, והן עושות כל מיני דברים, שבעבר היה רק הבעל עושה, ולפעמים מרוחות כסף יותר מבעליהן וכן הן נוהגות ברכב וכו'. ממילא הדבר היחיד שמויחד לבעל הוא עסק התורה, וכאשר היא רואה שהוא ממעט מנוחיותו והולך ללמוד תורה, הרי זה מעלה את חשיבותו בעיניה עד מאד.

עלה פסוק **Vecharos Imo Habris**

Rabbi Moshe Boruch Kaufman, Machon Aleh Zayis

Every morning, in *Vayevorech Dovid*, we say *בְּצִיּוֹתָיִךְ אֵת לִבּוֹבוֹ* וּבְצִיּוֹתָיִךְ נֶאֱמַר לְפָנֶיךָ וְזָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית לָתֵת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחַתִּי הָאֲמֹרִי וְהַפְּרָזִי (Nechemiah 9:8) – *Hashem found [Avrohom Avinu's] heart faithful to Him and promised Eretz Yisrael to him and children after him.*

In most *siddurim*, the paragraph ends abruptly in mid-*passuk* at *lifonecha*, and a new paragraph begins with *Vecharos*. A hyphen or a comma after *lifonecha* indicates that the next line (the first in the new paragraph) is actually a continuation of the *passuk* before.

The *Magen Avrohom* (51:9) cites a longstanding *minhag*: When a *bris milah* was scheduled for after Shacharis, the mohel would begin *Vecharos imo habris* and alternate *pesukim* with the congregation until the end of *Uz Yashir*. This is why the *siddurim* start a new paragraph at *Vecharos imo habris*. Based

on the principle of כל פסוקא דלא פסקיה משה אנו לא פסקינו (Brachos 12b, Taanis 27b and Megillah 22a), that we may not “cut” *pesukim* from the Torah and recite only parts of them, the *Magen Avrohom* wonders how it is permitted to divide the *passuk* this way. The *Magen Avrohom* suggests a novel approach that specifically in regard to the *Shirah* there is no issue of *kol pesuka* because it was originally said that way at the Yam Suf.

Torah, but not Nach Rav Shlomo Kluger (*Chochmas Shlomo, siman 51*), differentiates between *pesukim* from the Torah and *pesukim* from *Nevi'im* and *Kesuvim*. Since the Gemara says “*Kol pesuka d’lo poskei Moshe,*” limiting the rule to the Chumash, he says that splitting the *pasuk* from *sefer* Nechemiah is not a problem (see *Meiri* on *Sukkah* 38a, and the *Magen Avrohom* 422:8, citing *Kol Bo*).

Based on this distinction, we can explain that when the chazzan brings the Sefer Torah back to the Aron saying *Yehallelu...* until *hodo al eretz...*, i.e., only half a *passuk*, there is no problem, since this too is a *passuk* from *Kesuvim* (*Tehillim* 148). Interestingly, the *Machatzis HaShekel* (ad. loc.) advises that to avoid this issue altogether the congregation should say *Yehallelu* along with the chazzan, and then finish the *passuk*.

Kiddush on Shabbos However, there actually are cases where we split up a *passuk* from the Torah itself. On *leil Shabbos*, for example, many begin *kiddush* with *ויהי ערב ויהי בוקר* which is the middle of a *passuk*. Another case is the *Shabbos* morning *kiddush*, which some begin with *בירך*. The *Mishnah*

Berurah (289:2) says in the latter case that this is an error, and one should begin at the beginning of the *passuk*, כי ששת ימים. (The *Iyun Tefilah* adds, that starting with *על כן* doesn’t even make sense without the first half of the *passuk*.)

Stopping at the Pause in the Passuk The *sefer Magen Gibborim* (*She’iltei Gibborim* 51:3), by Rav Mordechai Ze’ev Ettinger and his brother-in-law, Rav Yosef Shaul Natansohn (known as the Sho’el u’Meishiv), says that breaking up a *passuk* is an issue only if it takes place literally in mid-sentence, whereas if the *passuk* is quoted until the *esnachta* (the equivalent of a comma), then there is no problem. This answer seems at odds with the Gemara (ibid.) that says that at Maamados the Kohen would read half of the *passuk* and the Levi would read the second half – the Gemara rejects this practice, based on *kol pesuka*, yet in fact there is no problem with stopping at the *esnachta* it shouldn’t be an issue at all.

In 5538, the year before his *petirah*, the two *mechabrim* of *Magen Gibborim* presented their conclusion to the venerable Chasam Sofer (O.C. #10) with a possible solution to the Gemara of Maamados, but he disagreed with it. As for the Friday night *kiddush*, the Chasam Sofer proposed that since the beginning of the *passuk* refers to the *mazikin* that were created at the end of *yom shishi* and we don’t want to mention them, we are permitted to start mid-*passuk*, as we have no other choice.

Rav Elyashiv, on the other hand (*Kovetz Teshuvos* Vol. 4 #46), supports the conclusion of the *Magen Gibborim*. Based on that he explains why at the Seder, after *korech*, we quote from the *passuk* in *Parshas Behaalosecha* that refers to Pesach Sheini, ועל מצות ומררים יאכלוהו, and not from the *passuk* in *Parshas Bo* regarding Pesach itself, ומצות על מררים יאכלוהו. He says:

The phrase in *Parshas Bo* is in the middle of a clause, *אש צלי אש* ומצות, so it may not be separated. In *Behaalosecha*, though, while we can’t quote the first part of the *passuk* because it refers to the *korban* that we are not actually eating but just commemorating, the end of the *passuk* is an independent clause following an *esnachta*, and so may be cut from the *passuk* and quoted by itself.

The Sar Sholom of Belz gave a different answer to why we quote specifically the *passuk* about Pesach Sheini at *korech*. Although at the Seder we can only make a *zecher* to the *korban Pesach* for *korech*, he said, we daven that by Pesach Sheini Moshiach shall have come, and we will be able to actually bring the *korban Pesach* and eat it with matzah and *maror*.

Bais Hakinesses in Belz built by the Sar Sholom

